

ЦИТ: ua117-045

DOI: 10.21893/2415-7538.2016-05-1-045

УДК 338

Сухомлин Т.В.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА*Київський національний університет імені Тараса Шевченка**Київ, Васильківська 90А, 03022*

Sukhomlyn T.V.

PROBLEMS OF ACCOUNTING AND CONTROL PRODUCTION COSTS*Taras Shevchenko National University of Kyiv**Kyiv, Vasylkivska 90A, 03022*

Анотація. У статті узагальнені та структуровані проблеми, які пов'язані з управління витратами промислового підприємства. Розроблені заходи для удосконалення управління витратами на підприємства. Для вирішення проблем, які пов'язані з управлінням витратами, пропонується створити на підприємствах центр витрат. Викладено алгоритм виокремлення центрів витрат та вказано переваги ведення такого обліку відповідальності. Децентралізоване управління за допомогою центрів відповідальності сприяє ефективності діяльності підприємства. Визначено значення центрів відповідальності у системі управління витратами підприємства.

Ключові слова: управлінський облік, витрати виробництва, контроль, центри відповідальності, центр витрат.

Abstract. The article summarizes and structures problems related to managing costs of industrial enterprises. Moreover there were established range of measures to improve cost management at company. To deal with issues that are associated with cost management were offered to create cost centers at enterprises. It was shown algorithm of singling out the costs centers and benefits in implementation such registration of responsibility. Decentralized management with liability centers contributes the efficiency of company. Finally it was defined the role of responsibility centers at the management costs system.

Key words: managerial accounting, production costs, control, responsibility centers, cost center.

Вступ. У реаліях сьогодення бажаний ефективний розвиток економіки буде досягнутий лише за умови впровадження на підприємствах раціонального діючого менеджменту, який би відповідав усім ринковим умовам. В умовах обмеженості фінансових ресурсів всі зусилля підприємств спрямовуються на зниження витрат. Саме витрати виступають центральною категорією обліку суб'єктів різних галузей. Від правильної організації їх обліку, створеної системи управління ними - залежить кінцевий фінансовий результат діяльності господарюючого суб'єкта. Створення і освоєння на практиці нових нетрадиційних систем одержання інформації про витрати та результати виробничої діяльності, застосування нових підходів і методів планування, калькулювання, обліку та контролю забезпечують можливість вирішення багатьох завдань ефективного управління сучасним підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізом проблем управління витратами на підприємстві займалися наступні вітчизняні та іноземні вчені Крапівницька С.М., Засадний Б.А., Баканов М.І., Цал-Цалко Ю.С., Турило А.М., Грещак М.Г., Коцюба О.С., Швець В.Г., Партин Г.О., Бутинець Ф.Ф., Іванова В.Й., Нападовська Л.В., Канак Й.В., Сопко В.В., Шанк Дж. та ін.

Мета статті. Узагальнити та структурувати проблеми, які пов'язані з управління витратами на підприємствах. Розробити заходи для удосконалення управління витратами на підприємства за допомогою центрів відповідальності.

Виклад основного матеріалу. Діяльність будь-якого підприємства залежить від змін як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі і тим самим зумовлює різноманітність проблем управління витратами. Управління за допомогою центрів відповідальності спрямоване на активізацію внутрішніх організаційно-економічних чинників ефективності діяльності підприємства. Організація обліку витрат за центрами відповідальності є одним із важливих елементів управлінського обліку, який сприяє реалізації основних функцій системи управління, а саме: планування, обліку, контролю, аналізу, координації та регулювання [1, с. 14]. З огляду на це, нами було розроблено узагальнену структурування проблем управління витратами (табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнена структурація проблем управління витратами

Аспект	Проблеми управління витратами
Технологія виробництва та використання виробничих потужностей	Висока питома вага застарілого та повністю зношеного обладнання; висока капіталомісткість продукції; неповне використання виробничих потужностей; відсутність розробленої системи пріоритетів щодо модернізації виробничих потужностей.
Прогнозування, планування та аналіз витрат	Неточність розрахунку вартості ресурсів (через постійну зміну вартості); великі відхилення при визначенні загального обсягу витрат на виробництво від нормативних значень; не визначаються місця виникнення витрат та центри відповідальності за обсяг витрат; недосконалість аналізу структури витрат та чинників, що впливають на їх рівень.
Облік витрат та калькулювання собівартості продукції	Облікова інформація не забезпечує керівників своєчасною, достовірною та аналітичною інформацією; використання застарілих методів калькулювання повної собівартості; неузгодженість на підприємстві таких функцій управління як планування; відсутність взаємопов'язаної і цілісної системи облікової інформації про витрати структурних підрозділів.
Організація системи управління витратами	В організаційній структурі підприємства відсутня служба, яка є відповідальною за управління витратами; недостатня оперативність прийняття рішень щодо зміни рівня витрат; відсутність нормативних документів, які б регламентували прийняття рішень щодо управління витратами.

Для підвищення ефективності діяльності та гармонізації виробничих

відносин на підприємстві необхідно удосконалити систему формування, розподілу та управління витратами, яка має за мету досягнення та збереження позитивного результату господарської діяльності і буде забезпечувати виконання наступних вимог: інтеграція із загальною системою управління підприємством; комплексний характер формування і прийняття управлінських рішень; високий динамізм управління; орієнтація на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Для вирішення проблем, які пов'язані з управлінням витратами пропонується створити на підприємствах центр витрат. Центром відповідальності назвемо сегмент діяльності, в межах якого встановлено персональну відповідальність за показники діяльності, які він контролює. У системі управління вищий керівник має контролювати й оцінювати діяльність відповідальних осіб нижчого рівня, а вони, в свою чергу, здійснювати самоконтроль та інформувати вище керівництво про результати діяльності. Для здійснення такого контролю існує система обліку відповідальності [2, с. 42].

Облік відповідальності – це система обліку, що забезпечує контроль і оцінку діяльності кожного центру відповідальності. Система обліку центрів відповідальності повинна ґрунтуватися на таких принципах:

- відповідальності керівників підрозділів тільки за ту діяльність, яка перебуває під їх впливом;
- визначення цілей, за якими оцінюватиметься діяльність керівників;
- бажання керівників підрозділів досягти поставлених цілей;
- чіткості визначення ролі обліку в заохоченні працівників;
- регулярності складання звітів про виконання бюджетів.

Формування центрів витрат має здійснюватися з урахуванням організаційних і технологічних особливостей організації. Центром витрат можуть бути окреме робоче місце (наприклад, по збірці якого об'єкта), окрема виробнича операція або кілька операцій, що мають однакову характеристику, окремих верстат або група верстатів, бригада, дільниця, цех або інша частина організації; відповідна організаційна одиниця може підрозділятися на окремі центри витрат. Основою виділення центрів витрат є єдність виконання операцій і функцій і використовуваного обладнання. Формування центрів витрат сприяє: раціоналізації структури витрат; скорочення відхилень фактичних витрат від нормативних; скорочення витрат з урахуванням відповідальності за це конкретних посадових осіб і структурних підрозділів; формування звіту центру відповідальності.

Після вибору центрів витрат по кожному з них складають кошторис витрат, включаючи в них тільки ті витрати, які безпосередньо контролюються виконавцем або іншим відповідальним за витрати. Основні поняття та процедури в системі управління витратами в центрі витрат розглядаються за трьома напрямками: планування витрат; облік та планово-фактичний контроль витрат; корегуючий вплив на процес формування витрат [3, с. 5].

Облік відповідальності здійснюється таким чином, щоб можна було виявити відхилення від цільових показників діяльності і знати який із центрів це допустив. Для кожного центру відповідальності даний процес передбачає

завдання цільового показника діяльності, його вимірювання, порівняння фактичного показника з цільовим, аналіз відхилень і прийняття коригуючих дій, якщо відхилення стають значними.

Звітність центрів витрат, керівники підрозділів яких переважно відповідають за ті витрати, що знаходяться під їх контролем, залежить від категорій центрів витрат: центру нормативних і центру дискреційних витрат.

Для центрів нормативних витрат характерний той факт, що результат їх діяльності може бути вимірний і можна визначити ресурси, необхідні для випуску кожного виду продукції. Оцінка діяльності таких центрів ґрунтується на попередньому нормуванні їх витрат. Центри дискреційних витрат – це такі центри відповідальності, в яких результат не може бути вимірний відповідним фінансовим показником і не має чіткої залежності між ресурсами та результатами. У таких центрах відповідальності управління виступає у вигляді забезпечення того, щоб фактичні витрати по кожній категорії витрат відповідали кошторисним, і завдання, покладені на центр, успішно виконувались.

Виявлення існуючих проблем (діагностика) формування та контролю витрат на підприємстві зводиться до визначення причин недостатньої оперативності обліку, відсутності надійних критеріїв оцінки ефективності діяльності в сфері управління витратами, недорозвиненості системи мотивації.

Висновки і пропозиції. Центр відповідальності – це організаційна одиниця системи управління, керівник якої наділений певними делегованими йому вищим керівництвом повноваженнями та відповідальний за результати виробничо-фінансової діяльності свого підрозділу для досягнення максимальної вигоди організації. Створення центру витрат та вдосконалення системи управління витратами сприяє пошуку рішень для скорочення витрат на підприємстві; дозволяє знизити навантаження на планово-економічний відділ; дозволяє спостерігати та контролювати витрати безпосередньо в місці виникнення витрат; зменшити трудомісткість робіт пов'язаних з розрахунком та контролем витрат підприємства; оптимізувати процес розрахунку та визначення величини витрат на підприємстві; зменшити постійні витрати на підприємства; зменшити собівартість продукції на підприємстві.

Література:

1. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. № 1(22). С. 11-18.
2. Гоголь М.М., Садченко О.В. Особливості класифікації витрат при удосконаленні системи управлінського обліку на вертикально-інтегрованих підприємствах // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. 2012. № 17. Вип. 2. С. 38-44.
3. Яценко В.М. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи вирішення // Бухгалтерський облік і аудит. 2010. №11. С.3-7.

Стаття відправлена: 29.03.2017 р.

© Сухомлин Т.В.